

Provinciale Staten van Groningen

Groningen, 15 juni 2023

Betreft: reactie stand van zaken Gebiedsplan Groningen

Geachte Statenleden,

Via deze brief vragen wij uw aandacht voor het agendapunt 'stand van zaken document Transitie Landelijk Gebied' dat met voordracht op de agenda staat van uw commissievergadering op 21 juni a.s. Het Nationaal Programma Landelijk gebied met de doelen natuur, water en klimaat vormt een grote opgave voor uw Staten.

Wij danken de provincie op voorhand dat wij in het voortraject in de gelegenheid zijn gesteld om mee te denken in stakeholderbijeenkomsten in de aanloop naar een gebiedsplan. Een gebiedsplan dat een grote invloed zal hebben op het landelijk gebied van Groningen. Wel vinden wij het een gemiste kans dat er geen mogelijkheid was om nog te reageren op het 'stand van zaken document' dat nu voorligt.

Het natuurlijk water- en bodemsysteem is voor ons een belangrijke basis voor een duurzame wijze van omgaan met de ruimte van Groningen. Een werkwijze die is opgewassen tegen een veranderend klimaat en tegelijkertijd ruimte geeft aan de transities die nodig zijn en passend bij de Groninger identiteit.

Minimale inhoud gebiedsprogramma

Het Rijk heeft binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) randvoorwaarden gesteld voor de (concept) gebiedsplannen die de provincies voor 1 juli 2023 moeten opleveren. Het 'stand van zaken' gebiedsplan dat er nu ligt, voldoet hier helaas nog niet aan en vervult daarmee niet de opdracht vanuit Den Haag. Wij begrijpen dat de provincie veel opgaven vanuit Den Haag op het bordje heeft gekregen en dat het geboden tijdspad erg kort is om een compleet gebiedsplan op te stellen. Het 'stand van zaken document Transitie Landelijk Gebied' ziet de provincie als tussenstap dat samen met de startnotitie gebruikt gaat worden bij de gebiedsprocessen die net zijn gestart. De voorgestelde oplossingsrichtingen zijn daarbij bedoeld om met de partijen in de gebieden in overleg te treden.

Gebiedsgericht

- De gebiedsindeling die is gekozen op basis van onderscheidende landschappen is ons inziens een juiste keuze. Deze indeling sluit ook aan bij de Omgevingsvisie en is in het verleden opgezet in de Kwaliteitsgids. Ook het uitgangspunt om bij de gebiedsprocessen zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande gremia en groepen is een goede zet. Dit kan ook het draagvlak vergroten.
- Het is goed dat er in het gebiedsplan een link wordt gelegd met andere opgaven die in het landelijk gebied spelen zoals NPLG-projecten als de Landschapswerkplaats,

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Bij de Natuur en Milieufederatie Groningen is een vijftigtal natuur-, milieu- en landschapsorganisaties aangesloten.

Fascinerend en het Landschapsconvenant. Het is belangrijk dat de lopende trajecten niet gefrustreerd worden door het NPLG-traject. Er is al veel energie gestoken in deze initiatieven in het landelijk gebied door bewoners en organisaties. De projecten dragen bij aan de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit en daarmee ook aan de doelen van de transitie. Het is belangrijk dat deze trajecten doorlopen.

Samenhangende visie

- Wij zien in het 'stand van zaken document' een grote kloof tussen doelen, opgaven en ambities enerzijds en geschetste oplossingsrichtingen per deelgebied en de uitgangspunten draagvlak en vrijwilligheid anderzijds. Het is van groot belang om de doelen concreter toe te delen aan de gebieden. Als gebiedspartners zich conformeren aan deze doelen, kunnen ze in het vervolgproces samen aan de slag met de hoe-vraag.
- Landschap en ruimtelijke kwaliteit gelden als een belangrijk vertrekpunt. In woorden staat het er, maar het wordt nergens expliciet. Wij pleiten ervoor om in het vervolgproces zo snel mogelijk duidelijk te maken welke kaders gelden voor de uitwerking in de gebieden. En welke documenten, welke visies daarvoor de basis zijn. Wees kortom expliciet over de (cultuurhistorische) kernwaarden van het landschap.
- Kijk los van de zeven deelgebieden ook naar de visies en ontwikkelingen in de grensoverschrijdende gebieden, zoals Groningen, de Veenkoloniën en het Lauwersmeer, maar ook naar de stroomgebieden zoals de Hunze, het Peizerdiepsysteem en de Drentse Aa.

Natuur

- Het plan probeert integraal de thema's in het landelijk gebied aan te pakken, maar het thema natuur komt er bekaaid af. Dit terwijl de noodzaak van natuurherstel, vanuit het principe bodem en water sturend, juist de aanleiding vormt voor de gewenste transitie van het landelijk gebied. Bij de beschrijving van de deelgebieden ontbreekt het kopje 'Natuur'. Welke belangrijke natuurgebieden liggen in Groningen en wat is de huidige staat? Wat is de huidige staat van de biodiversiteit in de provincie? Het Rijk stelt deze voorwaarden voor het gebiedsplan (per 1 juli 2023).
- De urgentie om de achteruitgang van de biodiversiteit te beëindigen wordt door ons gemist. Er is bijvoorbeeld geen biodiversiteitsmonitor en daarentegen wel een landbouwmonitor opgenomen.
- Een betere financiering van het bestaande natuurbeheer is een prioriteit. Breng de basis van huidige beheerregelingen op orde. Voor er straks nieuwe regelingen komen voor agrarische natuurbeheer (via ANLb) is het gewenst dat voor bestaande natuur en landschap ook subsidieregelingen worden verhoogd (SNL), mits dit past binnen de regels voor staatssteun.
- De bestaande natuurdoelen zijn nog niet gehaald. Er is een flinke impuls nodig voor het afronden het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in Groningen en het verbeteren van de kwaliteit ervan.
- In het document staat dat er een opgave is voor het verbeteren van de algehele ecologische kwaliteit van het landelijk gebied. De herstelopgave gaat verder dan alleen de Natura 2000-gebieden en richt zich ook op Vogel- en Habitatrichtlijn-soorten en -

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Bij de Natuur en Milieufederatie Groningen is een vijftigtal natuur-, milieu- en landschapsorganisaties aangesloten.

habitats binnen de gehele provincie. Het is belangrijk dat dit uitgangspunt vervolgens ook per deelgebied wordt uitgewerkt met doelen en maatregelen. Ook de weidevogelproblematiek is zeker voor Groningen een belangrijke opgave die de nodige aandacht verdient.

- Neem het belang van natuur en biodiversiteit voor de gezondheid van de mens ook serieus mee bij de opgaven. Voor vrijetijdsbeleving en recreatie wordt het belang van natuur al in toenemende mate gezien, maar de relatie met gezondheid en welbevinden wordt nog onvoldoende benut. Natuur en landschap zijn belangrijk voor veel Groningers, het draagt bij aan het verhogen van hun woongenot, leefbaarheid en de verbondenheid van hen met hun streek. Natuur in het landelijk gebied kan als groene airco voor grote kernen functioneren. Draag dit uit en ondersteun dit.

Landbouw

- In het document ontbreekt een duidelijke richting voor de landbouw. De landbouwkundige ontwikkeling lijkt daarmee een soort afgeleide te zijn van opgaven voor klimaat, water en natuur. Een landbouwbeleid dat ondersteunend is aan de klimaat-, water- en natuuropgaven zou een logische en duurzame koers zijn voor de provincie. Dat betekent bijvoorbeeld dat inzet op technische innovatie niet leidend moet zijn, omdat dit veelal niet direct bijdraagt aan de doelen die de basis vormen voor de transitie. Deze kostbare financiële investeringen leggen een hypotheek op de toekomst van de boer.
- De conclusies over de impact van de transitie op de agrarische sector wordt te negatief gekleurd: *“De transitie van het landelijk gebied zal in ieder geval ook een behoorlijke negatieve impact hebben op de landbouwsector en de agrofood-keten”*. Je kunt redeneren dat de transitie van het landelijk gebied voor de sociaal, ecologisch en economisch vastgelopen landbouw gericht op het zo goedkoop mogelijk produceren juist perspectief kan bieden.
- Kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw worden vrij sterk als twee aparte perspectieven naast elkaar gezet. Bij de perspectieven per gebied wordt niet duidelijk gemaakt op welke manier een sociaal en ecologisch duurzame landbouw kan bijdragen aan de integrale doelen. Landbouw blijft daardoor apart staan van de integrale opgave.

Landschap: groenblauwe dooradering

- Wij maken ons zorgen over de invulling van de opgave voor groenblauwe dooradering (GBDA). De inventarisatie van de huidige landschapselementen is erg gericht op kwantiteit en niet op kwaliteit. Voor een aantal elementen wordt gesteld dat het tussendoel (2030) al is gehaald. Hierbij worden ‘provinciebrede’ cijfers gebruikt. Wij pleiten ervoor om per gebied tot een percentage van 10% te komen. Het kan niet zo zijn dat als in 1 deelgebied een ‘overmaat’ aan groenblauwe dooradering is, er daarom in een ander deelgebied een lagere of helemaal geen opgave zou gelden.
- Betrek het landelijk Aanvalsplan Landschap (Samen voor biodiversiteit) dat in 2022 aan de overheden is aangeboden, bij de uitwerking van dit thema. Pas dit toe vanuit de overtuiging (visie) dat het groenblauwe netwerk tot in de haarvaten cruciaal is om het herstel van biodiversiteit te realiseren. Daarnaast draagt de ‘GBDA’ ook bij aan het

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Bij de Natuur en Milieufederatie Groningen is een vijftigtal natuur-, milieu- en landschapsorganisaties aangesloten.

verbinden van natuurgebieden, klimaatadaptatie, het verbeteren van waterkwaliteit en wonen op een leefbaar platteland.

Water en Bodem sturend

- Zet systeemherstel van water, bodem en natuur centraal bij de aanpak van de opgaven. Naast dat dit gelet op alle uitdagingen op lange termijn ook het meest duurzaam is, biedt dit ook houvast en duidelijkheid voor de grondgebruikers.
- De hydrologische doelen zijn nog niet altijd duidelijk. Er wordt gesteld dat de Groningse grondwaterlichamen momenteel in goede kwantitatieve toestand zijn. Wij betwijfelen of dit voor alle deelgebieden geldt (zoals de zandgronden).
- Drinkwaterwinning heeft een grote invloed op natuur en is soms het grootste knelpunt. De waterbeschikbaarheid en -kwaliteit in Groningen staan onder grote druk. Neem drinkwaterwinning mee bij de hydrologische doelen.
- De afhankelijkheid van zoetwater uit het IJsselmeer en de problemen die dat met zich meebrengt, wordt onderkend. De oplossingsrichtingen voor voldoende zoetwaterbeschikbaarheid die meer onafhankelijk hiervan zijn, blijven echter beperkt tot het verhogen van het organische stofgehalte van de bodem en de aanleg van de groenblauwe dooradering. Wij vinden dat sterk moet worden ingezet op het vasthouden van water.
- Er is een extra impuls nodig om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit is een ecologische richtlijn waarbij nu vooral naar de chemische samenstelling van het water wordt gekeken en niet naar de gevolgen voor de biodiversiteit. De waterschappen zijn daarbij verantwoordelijk voor de maatregelen en uitvoering, maar de provincie is verantwoordelijk voor het behalen van de gestelde doelen.
- Het beperken van grondwaterwinning voor drinkwater en voor besproeiing van landbouwpercelen geldt alleen in Natura 2000-gebieden (en directe omgeving). De effecten moeten ons inziens voor alle natuurgebieden worden onderzocht en maatregelen tegen verdroging dienen in alle bedreigde natuurgebieden te kunnen worden genomen!
- Het is goed dat in de veenweidegebieden wordt gesproken over andere functies (en andere vormen van landbouw) als mogelijke oplossingsrichting. Vooral het koppelen met andere functies zoals veenbossen en recreatiemogelijkheden zijn hier kansrijk. Verhoog de ambities voor CO₂-reductie door ook de moerige gronden bij de opgaven te betrekken.

Participatie

Mede vanwege de grote impact op het landelijk gebied is het belangrijk om een goed participatieproces op te zetten dat landt in de deelgebieden. Betrek de inwoners van Groningen erbij, ook jongeren en studenten. De Groninger natuur- en landschapsorganisaties zijn al voornemens om hen mee te nemen. Dit door middel van bijvoorbeeld voorlichting en educatie waarmee draagvlak kan worden gecreëerd. Het gaat om hun toekomst. Maak gebruik van de energie die er in Groningen is.

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Bij de Natuur en Milieufederatie Groningen is een vijftigtal natuur-, milieu- en landschapsorganisaties aangesloten.

Conclusie

Het rapport biedt per deelgebied de nodige opgaven en een aanzet voor oplossingsrichtingen. Het blijft wel een verhaal met veel open einden. De provinciale vertaling van de landelijke opgaven van het Nationaal Programma Landelijk Gebied met de doelen natuur, water en klimaat, moet gerichter vorm worden gegeven waarbij natuurherstel en een natuurperspectief voorop staan. Veel keuzes worden aan de deelgebieden overgelaten. Uiteindelijk staat en valt het geheel bij het definitieve TLG-rapport, en de moed en daadkracht van uw bestuur. Als in het vervolgproces aan de genoemde opgaven van het Rijk wordt vastgehouden, zijn we al een hele stap verder. Uiteindelijk behoren in het vervolgproces die opgaven niet ter discussie te staan, maar gaat het vooral over het hoe en waar deze te realiseren.

De Groninger natuur- en landschapsorganisaties (de Groene Zes) reiken de handen uit en werken graag mee aan de uitwerking van de transitie van het landelijk gebied in Groningen.

Met vriendelijke groet,

Jan-Willem Lobeek,
Directeur-bestuurder Natuur en Milieufederatie Groningen

Mede namens Het Groninger Landschap, IVN, Landschapsbeheer Groningen,
Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer